

Offentligt sammandrag av Finansinspektionens tematiska bedömning om sanktionsscreening

29.1.2026

Tematisk bedömning om sanktionsscreening

Sanktionsscreening (sanctions screening) är en viktig hanteringsmetod för att säkerställa sanktionsefterlevnad och ett centralt verktyg för att upptäcka de aktörer som är föremål för sanktioner. Under 2025 har Finansinspektionen utrett hur väl de system för sanktionsscreening som kreditinstituten och betaltjänstleverantörerna använder fungerar och hur effektiva de är.

I 3 kap. 16 § i penningtvättslagen förutsätts att den rapporteringsskyldiga som en del av de åtgärder som anknuter till kundkontroll har effektiva

- verksamhetsprinciper,
- förfaranden och
- intern kontroll

för att säkerställa att den rapporteringsskyldiga iakttar de förpliktelser som följer av de sanktioner som Förenta Nationerna och EU inför och av de nationella frysningsbesluten.

I Finansinspektionens föreskrifter och anvisningar 4/2023 ges därtill noggrannare krav för Finansinspektionens tillsynsobjekt.

Tematisk bedömning

Målet med den tematiska bedömningen var att utreda hur väl kreditinstituten och betaltjänstleverantörerna upptäcker de namngivna aktörerna i sanktionsförteckningarna i sina system för sanktionsscreening (träffsäkerhet). Målet var också att kartlägga andra faktorer i processen för sanktionsscreening, t.ex. utkontraktering, testning och resurser.

I den tematiska bedömningen deltog 17 kreditinstitut och betaltjänstleverantörer. Bedömningen genomfördes genom att testa de system som bolagen använder i sanktionsscreeningen samt genom en enkät som Finansinspektionen upprättat.

Testningen av systemen för sanktionsscreening genomfördes i bolagens egna testmiljöer, vilka skulle motsvara det system som används inom produktionen. Avsikten var att utreda systemens träffsäkerhet och effektivitet utifrån de parametrar och inställningar som varje bank använde vid tidpunkten för testningen.

Testet innehöll två material. I det första materialet var namnen stavade på exakt samma sätt som i de officiella sanktionsförteckningarna. I det andra materialet hade namnen i sanktionsförteckningen ändrats så att till exempel en bokstav tagits bort, en bokstav ersatts med en annan bokstav eller så hade personens födelsetid ändrats. Testmaterialen innehöll både namn som finns upptagna i FN:s och EU:s sanktionsförteckningar och namn som finns upptagna i de nationella frysningsbesluten (s.k. CKP-listan). Testet gjordes utan faktiska kunder eller betalningar.

Därtill innehöll Finansinspektionens enkät sammanlagt 48 frågor som var indelade i följande delområden:

- produkter och tjänster i anslutning till den betalningsrörelse som bolagen tillhandahåller
- system för sanktionsscreening

- sanktionsförteckningar
- testning
- resurser och
- funktionsstörningar.

Avsikten med enkäten var att förbättra särskilt Finansinspektionens förståelse för de bakgrundsfaktorer som inverkar på tillsynsobjektens sanktionsscreening. Genom enkäten strävade man efter att observera de faktorer som kan inverka på bolagens sanktionsrisk.

Tillsynsobjektens system är bra på att upptäcka namnen i sanktionsförteckningen

Enligt testet har majoriteten av tillsynsobjekten system som är bra på att upptäcka namnen i sanktionsförteckningen i sanktionsscreeningen av kundkretsen samt av betalningar och transaktioner i det fallet då namnen är stavade på samma sätt som i de officiella sanktionsförteckningarna. Enligt resultatet hade systemen i fyra bolag svårigheter att upptäcka namnen i sanktionsförteckningen.

Då resultaten indelades per sanktionsförteckning, observerades att systemen i åtta bolag svagt eller inte alls upptäckte de namn som finns upptagna på listan med nationella frysningsbeslut (CKP-listan)¹. Bristerna anslöt sig till systemen för sanktionsscreening av kundkretsen, systemen för sanktionsscreening av betalningar och transaktioner eller båda systemen.

Hos flera tillsynsobjekt var resultaten svaga i testet med namnändringar

Då testmaterialet ändrades, försämrades resultaten betydligt i flera bolag. Enligt Finansinspektionen uppvisade sju bolag goda resultat i sanktionsscreeningen av kundkretsen. Då det gäller sanktionsscreeningen av betalningar och transaktioner ansåg Finansinspektionen att fem bolag uppvisade goda resultat. Det innebär att majoriteten av de bolag som deltog i den tematiska bedömningen behöver förbättra systemen så att det upptäcker de aktörer som är föremål för sanktioner fastän namnet inte skulle ha en identisk stavning med stavningen i sanktionsförteckningen.

Om bolagens system inte upptäcker små skillnader i namnes stavningssätt, finns det risk för att systemen för sanktionsscreening kan kringgå. Genom en fortlöpande utveckling och regelbunden testning av systemen är det möjligt att säkerställa att systemen upptäcker de aktörer som finns i sanktionsförteckningen även då stavningssättet inte till hundra procent motsvarar stavningen av namnet i sanktionsförteckningen.

¹ På grund av att CKP-listan är liten till sin storlek, innehöll testmaterialet endast 9 namn från CKP-listan. På grund av det hade bristerna inte lika stor inverkan på bolagens totalresultat.

Andra observationer gällande sanktionsscreeningen – sanktionsscreeningen ska börja omfatta nya sanktionsförteckningar utan dröjsmål

I enkäten uppgav 8 bolag att de uppdaterar sina sanktionsförteckningar inom 24 timmar. Risken för att en aktör som omfattas av sanktioner för över sina tillgångar och strävar efter att undvika frysning av dem, är enligt Finansinspektionen vanligtvis störst genast efter att en sanktionsförteckning publicerats. Dessutom träder skyldigheten att efterleva EU:s sanktioner i kraft från den tidpunkt då de publiceras i EU:s officiella tidning. Finansinspektionen anser att dessa tillsynsobjekts verksamhet är förenad med risk för att de kan bryta mot skyldigheterna enligt sanktionsbestämmelserna att frysa tillgångar och ekonomiska resurser som tillhör en aktör som omfattas av sanktioner, om uppdateringen av nya sanktionsförteckningar fördröjs med 24 timmar.

Betaltjänstleverantörer som tillhandahåller omedelbara betalningar ska också ta hänsyn till skyldigheten enligt EU-förordningen om omedelbara betalningar² för betaltjänstleverantörer att kontrollera om det bland dem som anlitar deras betaltjänster finns personer eller enheter som är föremål för riktade finansiella restriktiva åtgärder. Dessa kontroller ska genomföras genast när nya riktade finansiella restriktiva åtgärder har trätt i kraft och genast när ändringar i sådana riktade finansiella restriktiva åtgärder har trätt i kraft, och minst en gång varje kalenderdag.

De resurser som bolagen använder för underhållet av systemen för sanktionsscreening, hanteringen av sanktionsförteckningar samt för handläggningen av sanktionslarm varierade avsevärt mellan bolagen. Enligt Finansinspektionen förutsätter underhållet av systemen för sanktionsscreening att systemen regelbundet testas och uppdateras. Små resurser kan leda till en situation där underhållet av systemen blir lidande och systemens effektivitet äventyras. Risken är då att bolaget inte lyckas upptäcka aktörer som är föremål för sanktioner i sin kundkrets eller betalningsrörelse.

På basis av enkäten observerade Finansinspektionen även att över hälften av de bolag som deltog i den tematiska bedömningen hade lagt ut underhållet av systemen för sanktionsscreening till en utomstående tjänsteleverantör. Av de bolag som deltog i testningen av systemen för sanktionsscreening var träffsäkerheten svagare i de bolag som hade lagt ut underhållet av systemet till en tjänsteleverantör, både vad gäller den normala sanktionsförteckningen och det ändrade testmaterialet, än i de bolag som inte hade lagt ut dessa funktioner.

Enligt Finansinspektionen var den totala betydelsen av observationerna i den tematiska bedömningen stor (3)³.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 886/2024, artikel 5 d.

³ Observationerna klassificeras i fyra klasser utifrån deras betydelse:

1 = mindre betydelse

2 = måttlig betydelse

3 = stor betydelse

4 = mycket stor betydelse

Finansinspektionens krav och rekommendationer

1. Finansinspektionen förutsätter att tillsynsobjektet ordnar sanktionsscreening på så sätt att tillsynsobjektet:
 - kan upptäcka de aktörer som är föremål för sanktionsregleringen och nationella frysningbeslut och
 - vid behov kan vägra att utföra en tjänst eller transaktion eller
 - frysa de aktuella aktörernas tillgångar⁴.
2. Finansinspektionen förutsätter att tillsynsobjektets sanktionsscreening även inkluderar listan med nationella frysningbeslut (CKP-listan).
3. Finansinspektionen förutsätter att de sanktionsförteckningar som används i sanktionsscreeningen är uppdaterade. Tillsynsobjekten ska fästa uppmärksamhet vid hur snabbt sanktionsförteckningarna uppdateras, eftersom nya och uppdaterade sanktionsförteckningar träder i kraft genast när de har publicerats i EU:s officiella tidning. Dröjsmål med uppdateringen av sanktionsförteckningarna kan medföra en risk för att tillsynsobjektet bryter mot skyldigheterna enligt sanktionsbestämmelserna att frysa tillgångar och ekonomiska resurser som tillhör en aktör som är föremål för sanktioner. Dessutom ska betaltjänstleverantörer som tillhandahåller omedelbara betalningar ta hänsyn till kraven i förordningen om omedelbara betalningar om att sanktionsförteckningarna ska uppdateras genast när nya sanktioner har trätt i kraft och genast när det har skett förändringar i sanktionerna.
4. Finansinspektionen rekommenderar att alla tillsynsobjekt säkerställer att de system som används i sanktionsscreeningen fungerar på avsett sätt samt att även testa systemens träffsäkerhet.
5. Finansinspektionen rekommenderar även att tillsynsobjekten säkerställer att systemen för sanktionsscreening så effektivt som möjligt upptäcker de aktörer som finns i sanktionsförteckningen även då namnet skulle ha stavats annorlunda än i sanktionsförteckningen.
6. Finansinspektionen rekommenderar att alla tillsynsobjekt säkerställer att de har tillräckliga resurser för att underhålla systemen för sanktionsscreening, hantera sanktionsförteckningar och handlägga sanktionslarm.
7. Finansinspektionen rekommenderar att de tillsynsobjekt som lagt ut underhållet av systemen för sanktionsscreening på en utomstående tjänstleverantör säkerställer att det har nödvändiga och aktuella uppgifter om de utlagda systemen. Finansinspektionen påminner om att ansvaret för att systemen fungerar kvarstår hos tillsynsobjektet.

Finansinspektionen kommer att ge de bolag som deltog i den tematiska bedömningen noggrann respons och följa hur åtgärderna framskrider.

⁴ Föreskrifter och anvisningar 4/2023, avsnitt 7.1 stycke 4